

Undervisningsmateriale til Line Knutzon's

Udarbejdet af Ida Christoffersen og Barbara Konarska.
Red. Emilie Brøgger og Annemarie Lai Jensen.

Kære Underviser

Dette materiale er udviklet før forestillingen "Guitaristerne - En intimmusical" på Svalegangen har haft premiere. Forestillingen har premiere på Svalegangen fredag den 16. oktober 2009, hvor den spiller frem til 11. november. Herefter tages den på Danmarksturné frem til den 9. december. Undervisningsmaterialet tager derfor udelukkende udgangspunkt i selve Line Knutzon's manuskript og hendes særegne stil. Derudover har dette materiale i sær fokus på gruppedynamik. Med udgangspunkt i forestillingen er det nemlig oplagt at se på, hvilke karaktertyper de fire fans er og, hvordan deres gruppe fungerer.

Vi håber at det vil give inspiration til din undervisning og til den efterfølgende snak om forestillingen.

God fornøjelse.

GUITARISTERNE

En intimmusical

En død kunstner - Fire energiske fans - En uforlignelig sangskat.

Teatret Svalegangen i Århus præsenterer Jyllandspremiere på Line Knutzons Reumert-belønnede GUITARISTERNE. En skøn, grotesk og morsom forestilling, der går rent ind.

Line Knutzon har en uforlignelig evne til at skrue dramatik sammen, der både er tankevækkende, morsom og fuldstændigt vanvittig. Nu er chancen her for at opleve hendes Reumert-belønnede skuespil **GUITARISTERNE** i en helt ny opsætning. Skuespiller Mikkel Bay Mortensen debutterer som iscenesætter og står i spidsen for et stærkt hold skuespillere, der ikke er bange for at prøve kræfter med såvel guitar som John Hansens fantastiske sangskat, kaster Svalegangen sig ud i noget af en mindekoncert.

Historien

Den folkekære visesanger, singer/songwriter og tolvtonekunstner John Hansen er død. Fire dedikerede fans, Grete, Kim, Gregers og Hesselhud mødes efter begravelsen foran hans legendariske hus for at arrangere og øve på en mindekoncert. Men det er lettere sagt end gjort. For hvordan skal det hele organiseres? Alle har de hver deres ønsker til koncerten og ikke mindst til, hvordan John Hansen skal mindes. Sange som: "Har fået gæld", "Hvor er min lighter" og "Det rige svin skal dø 1" og "Det rige svin skal dø 2", skal selvfølgelig også opføres, men i hvilken rækkefølge? Og hvilken fortolkning er den korrekte? Konflikterne optrappes og krigen om de små detaljer bryder ud. Hvem skal fx være konferencier? Og hvor er toilettet egentlig henne?

Line Knutzon har en særlig evne til at skrue replikker sammen, og i **GUITARISTERNE** kommer de som perler på en snor. Små ubetydelige begivenheder udvikler sig i løbet af ingen tid til vanvittige situationer. Som det er med "John Hansen"s store sangskat, er de fire fans fyldt af modsætninger, vrøvl og skuffelser, som gør hele forestillingen morsom og skæv.

Af Line Knutzon

Komponist **Jens Hellemann**

Iscenesættelse og musikalsk indstudering **Mikkel Bay Mortensen**

Scenografi **Claus Helbo**

Medvirkende **Lars Simonsen, Susanne Saysette, Martin Geertz og Marie Mondrup**

Den "Knutzonske" stil

Om Line Knutzon

Line Knutzon (f.1965) er en af de mest fremtrædende dramatikere på den danske scene. Hun debuterede som dramatiker med *Splinten i Hjertet* (1991 Aveny Teatret) og har siden bl.a. skrevet *De usynlige venner* (1992), *Først bli'r man født* (1994), og *Snart kommer tiden* (1998). Derudover har hun skrevet en række radiospil bl.a. om det umage vennepar Måvens og Peder.

Line Knutzon modtog en Reumert for *Guitaristerne* og har senest skrevet *Håndværkerne*, der spillede på Det Kgl. Teater efteråret 2008.

I programmet *Autograf* understreger Line Knutzon, at hendes figurer er statiske og ikke gennemgår nogen form for udvikling. Da snakken falder på *Guitaristerne* beskriver hun John Hansen - den afdøde musiker - som "et ubehageligt menneske" og Hesselhud som "sindssygt aggressiv". Man kunne dermed forledes til at tro, at *Guitaristerne* var et dystert stykke om den menneskelige naturs sorteste sider. Det er imidlertid ikke tilfældet. Som tilskuer morer man sig tværtimod over karaktererne; her er der ingen skurke, helte og heltinder men ren og skær menneskelig smålighed når den er allersjovest.

Et nyt dramatisk tungemål

Line Knutzon er muligvis den mest originale og mest centrale dramatiker i 90'erne. Sammen med en række andre unge dramatikere var Line Knutzon om nogen med til at definere det generationsbrud, som sås i 90'ernes dramatik¹. Allerede i debutstykket *Splinten i hjertet* (1991) var det tydeligt, at Line Knutzon talte et helt nyt "sprog", såvel i replikkerne, som i sin uhøjtidelige tilgang til de klassiske dramatiske strukturer. Og netop Line Knutzons særegne omgang med sproget er bogstaveligt talt blevet hendes ubestridt mest iørefaldende signatur. Efter at have læst eller set en Line Knutzon tekst opført, vil man øjensynligt fremover kunne genkende hendes besynderlige, frodige og anarkistiske replikfantasi. Line Knutzons replikker pendler ofte mellem hæsblæsende skudsalver og underfundige lyriske tankespind. Og det er disse rytme- og melodiskift, som fra skuespillerens side kræver et veludviklet gehør for såvel musik som timing. Derudover er det kendetegnende for Line Knutzon, at hun konstant afprøver, nedbryder og omskaber slidte metaforer. Et eksempel herpå kunne være når *Dag ud og dag ind* bliver til *Dag ud og nat ind* i stykket *Først bli'r man jo født* (1994).

De statiske karakterer og det forsvundne plot

Line Knutzon har en forkærlighed for de såkaldt skæve eksistenser: de kronisk arbejdsløse, de utilpassede unge og de socialt isolerede. De har ofte aldrig rigtig fundet sig selv, fordi ingen endnu har *fundet* dem. Og det er via disse ofte barnlige og naive karakterer, at Line Knutzon på satirisk og grotesk vis blottet det moderne menneskes absurde, tanker og reaktionsmønstre. Vi genkender deres drømme, deres længsler og deres usikkerhed på sig selv og hinanden. Det er netop denne absurd -realistiske samfundskritik, som har ramt den yngre generation af teatergængere.

Et andet forhold som er værd at bemærke ved Line Knutzons karakterer er, at når tæppet går ned, har de hverken ændret sig, lært noget eller fundet svar på nogen af deres utallige spørgsmål. I den klassiske dramatik vil

¹ Deriblandt Astrid Saalbach, Jokum Rohde, Pia Juul m.fl. Se evt. Kirsten Verners *Samtidens vidner*.

karaktererne oftest have gennemgået visse ændringer. Måske starter de stykket med at være tilfredse og afklarede, hvorefter de til slut indser, at de faktisk er forvirrede og ensomme. Line Knutzon siger i et interview med Clement Kjærsgaard², at hun faktisk ikke interesserer sig for karakterernes udvikling. Tværtimod elsker hun de såkaldte *statiske figurer*, her nævner hun Homer Simpson og Anders And, som hun mener minder mere om hende selv. - " *Jeg vågner aldrig op om morgenen og er pludselig et andet menneske. Der sker ikke en skid*" siger hun. Line Knutzon siger også om sig selv, at hun er " *meget upsykologisk (...) Hvis du skal arbejde som skuespiller med en af mine figurer, så skal du starte udvendigt, og du skal ikke begynde at lave en alle mulige historier på, om de fik tæsk i barndommen (...) Du skal starte udvendigt, helt overfladisk og så begynde at arbejde dig indad*"

Ligesom Knutzon foretrækker de stillestående karakterer, foretrækker hun ligeledes de svage plots, altså handlingsforløb hvor der ligeledes heller ikke er den store udvikling eller fremdrift. Der er tale om historier, de er bare ikke plotdrevne. Ofte anes et plot, men på listig vis formår Line Knutzon løbende, at få afviklet dette lurende plot. I *Guitaristerne* kan man faktisk næsten tale om et plot, nemlig at fire mennesker mødes for at blive enige om en rækkefølge af sange, som de vil spille til mindehøjtideligheden for den afdøde visesanger John Hansen.

Genreunderlagt eller helt sin egen?

Line Knutzon er ofte blevet kaldt absurdist, og denne sammenligning er dog heller ikke helt misvisende. Den mest kendte absurdist inden for teatret er Samuel Beckett, som med sin dramatik på nihilistisk vis ønskede at skildre livets mangel på mening. Tydeligst er denne pointe i Becketts stykke " *Mens vi venter på Godot*" (1949), hvor de to vagabonder Vladimir og Estragon gennem hele to akter blot sidder under et træ og venter på en mand ved navn Godot uden at komme ud af stedet, hverken fysisk eller psykisk. Og det er netop her, at man kan drage en parallel mellem Line Knutzon og absurdister som Beckett, da Line Knutzons historier og karakterer, som tidligere nævnt, på samme måde gør "hop på stedet". Men hvor Beckett beskæftigede sig med det filosofisk-spekulative, som spørgsmålet om hvorfor vi mennesker overhovedet er sat på denne jord, er Line Knutzons karakterer mere plagede af personlige-eksistentielle tankespind. Et eksempel kunne være karakteren Tis i stykket *Først bli'r man jo født* (1994).

" *Jeg kan ikke tåle at se bladene falde af træerne, og jeg ka´ ikke tåle, når folk går fra hinanden.. (...)Du kigger så underligt... Er du også blevet forladt? Nej - nu ved jeg det... du er aldrig blevet mødt - det er ligesom mig - skal vi ikke møde hinanden hva? "*

Altså er der tale om absurdistiske træk, men med et andet og måske mere optimistisk syn på menneskeskæbnen. Så hvis man ville klistre et mærkat på Line Knutzon, kunne man som teaterforskeren Birgitte Hesselaa kalde hende for Neo-absurdist eller post-absurdist. Et andet formsspørgsmål man kunne kigge på, er graden af realisme i Line Knutzons stykker. For faktisk er *Guitaristerne* det første af Line Knutzons stykker, som udspiller sig i et relativt realistisk univers, mens hendes foregående stykker ofte har udspillet sig i symbol - eller fantasiuniverser. Et eksempel på Knutzons mere symbolske stil kunne være livstilsfarcen *Snart kommer tiden* (1998), hvor barnepigen har det lidt besynderlige navn Skabsmoderen, og familiens barn er døbt Knuttebarnet. Eller stykket *Torben Torben* (2000) hvor Torben hader verdenen og sine omgivelser så meget, at han beslutter sig for at æde hele verden - " *lige fra Kina til Østerbro! Så kan det jo komme ud som det lort, det i virkeligheden er!*" Så sammenlignet med de foregående stykker ligger det absurde i *Guitaristerne* mest i selve situationen. Den førnævnte Birgitte Hesselaa kalder *Guitaristerne* for *et satirisk antropologisk studie i menneskelige statuskampe, konflikter og pseudodemokratiske konfliktløsninger, alt komplet, med undtagelse af sagen.*

² <http://www.dr.dk/DR2/Autograf/Gaester/20081023150325.htm>

Arbejdsspørgsmål

- Line Knutzons karakterer har ofte svært ved at udtrykke sig og vrøvler derfor en del. Hvorfor tror I at Line Knutzon har valgt at bruge sproget sådan?
- Den nu afdøde John Hansens sange handler alle om had, misundelse og generel foragt for verden. Hvad kunne være tankerne bag dette?
- Og hvorfor tror I at Grete, Hesselhud, Kim og Gregers elsker sangene så højt?
- Guitaristerne er som sagt et af Knutzons mere realistiske stykker. Men kan I finde eksempler på ikke-realistiske eller symbolske elementer i opsætningen?
- Hvad gør det ved stykket, at der er tilføjet live musik?
- Alliancerne og fortroligheden mellem karaktererne skifter konstant. Hvad kunne være årsagen hertil?
- Line Knutzon kalder sig selv upsykologisk. Men kan I finde eksempler på konflikter, udtalelser eller situationer som måske alligevel er udtryk for en psykologisk tankegang eller observation?

GRUPPEDYNAMIK OG MOBNING

Guitaristerne beskæftiger sig endvidere med relevante tematikker som gruppedynamik, teambuilding, demokrati og mobning. Alle disse emner egner sig godt til at skabe både debat og fremme refleksionen blandt de studerende over egen deltagelse i grupper og konfliktløsning.

Forestillingen om de fire fans, der mødes for at organisere en mindekoncert for deres idol, John Hansen handler på det ydre plan først og fremmest om, hvilken rækkefølge de skal vælge at spille sange i. Som bekendt viser det sig at være en større udfordring end først antaget.

- Læg mærke til de fire forskellige karakterer og deres rolle i gruppen. *Guitaristerne* bruger sort humor til at belyse emnet gruppedynamik. Hvordan indgår vi i grupper, hvilken proces skal vi igennem for at træffe beslutninger og hvordan bliver en gruppe enig om resultatet?

Karaktererne

I guitaristerne møder vi Grete, som har en særlig rolle i gruppen. Hun er den alle kan lide, og derfor mægler hun mellem de andre. Gregers er den rolige fyr i gruppen, han og Grete har et særlig bånd, da de to oftest er indforståede og enige med hinanden. De træffer til tider beslutninger uden at diskutere det med de to andre. Hesselhud føler sig udenfor beslutningsprocessen og gør oprør mod de to styrende. Ikke fordi han altid er uenig, men fordi han vil inkluderes. Kim er den stille, generte og kønsforvirrede pige, der har svært ved at udtrykke sig, og som sjældent har sin egen mening og altid følger gruppens beslutninger.

Tematikker

Teambuilding og gruppedynamik

- Diskutere evt. hvilke grupper eleverne selv indgår i og, hvilken rolle de har i disse grupper. Hvad betyder grupper og hvordan skabes de? Hvad er en god gruppedynamik? Det er muligt at diskutere de fire faser af gruppedynamikken

Faserne er:

- **NORMING** er den første fase, og her grundlægges normen. Her bliver - enten direkte eller indirekte- vist, hvad normen er, hvad der er normalt i dette rum med denne gruppe. Her starter gruppen med at fremlægge sit første materiale, og her grundlægges kontaktformen. Direkte eller indirekte signaleres det her, hvad der er legalt at gøre eller ikke at gøre, ja kort sagt: reglerne signaleres.
- **STORMING** opstår, når der er en utilfredshed hos en eller flere af gruppens medlemmer. Utilfredsheden kan handle om meget. Det kan handle om tematikker, om reglerne, om en eller flere af gruppens medlemmer, om et personligt tema hos "stormeren", ligegyldigt hvad vil der på et tidspunkt opstå en storm. Det kan komme som en beklagelse, som en frustration, eller i positive tilfælde: som en undren.
- **FORMING** opstår efter STORMING-fasen, og denne fase er afhængig af, hvordan STORMING-fasen blev modtaget og afsluttet. Den fase, hvor man finder sin form, hvor denne gruppe finder sin form. I fasen retter man til, man bliver personlig og afstikker retningslinjerne for gruppen og dens beståen. Her justerer man og laver et regelsæt, som man direkte giver udtryk for, så alle kender spillereglerne og

formen, de skal være i. Det giver tryghed at komme igennem FORMING-fasen, fordi folk nu ved, hvad de har at rette sig efter.

- **PERFORMING**, som navnet siger, er dette en fase, hvor man nyder samværet med gruppen, hvor undervisningen bliver levende, og hvor man giver og modtager helt automatisk. Gruppen er tryk og imødekommende, og man motiveres som underviser til at gøre det så godt som muligt. Undervisningen bliver en performance, dvs. et "show", en underholdning og en fornøjelse.

Beslutningsprocesser

Det er spændende at diskutere, hvilke overvejelser vi skal gøre os, når der skal besluttes noget og hvilken proces vi med til at skabe. Her er det muligt at tale om hvilke af følgende forslag, der finde sted i *Guitaristerne* og hvilken overvejelse de studerende gør sig i deres egen beslutningsproces.

Bidrag der fremmer beslutningen

- Stille forslag
- Søge information
- Give information
- Opsummere
- Udvikle forslag og idéer
- Teste forståelse

Bidrag der fremmer kommunikationsmiljøet

- Rose og opmuntre andre
- Støtte andre til at blive hørt
- Følge og støtte idéer
- Tilkendegive ændret holdning
- Udvide åbenhed

Blokerende bidrag til kommunikationen

- Uenighed uden konstruktive alternativer
- Forsvar/angreb holdning
- Blokering af diskussionen
- Tale hele tiden
- Tale om andre emner

Konfliktløsning

Det er oplagt at diskutere, hvad der karakteriserer en konflikt, hvad der skal til for at løse en konflikt og hvad der optræder eller løser en konflikt.

Demokrati og styringsformer

Det er muligt at diskutere, hvilke styringsformer de studerende kan genkende i forestillingen og hvilke fordele og ulemper der er ved de forskellige former.

- *Anarki* kommer af det græske ord anarkhia, der betyder "fravær af et styre" (sammensat af *an-* "uden" og *arkhía* "styre"). *Anarki* har en række forskellige, men relaterede betydninger:
  1. Fravær af nogen form for politisk autoritet og/eller socialt hierarki.
  2. Politisk uorden og forvirring.
  3. Fravær af styrende principper, såsom fælles standarder og formål
- *Diktatur* er en statsform, hvor al magt er placeret hos en enkelt person, en *diktator* (eller hos få personer, i hvilket fald man taler om et oligarki).
- *Demokrati* er en styreform som betyder at det er befolkningen, der har den fulde politiske magt, og hvor beslutningerne bestemmes ved afstemning og folkevalgte repræsentanter.

Litteraturliste

- Birgitte Hesselaa **Det dramatiske gennembrud - Om nybruddet i dansk dramatik fra 1990'erne til i dag**
- Birgitte Dam & Mads Laursen Vig **90'ernes teater- Tendenser i dansk teater og dramatik**
- Kirsten Verner **Samtidens vidner - Den nye dramatiske bølge**
- Alette Scavenius **Gyldendals Teaterleksikon**
- Trisse Gejl *En stor latrinær teenager* (Information 23. juli 2009)
- DR2 *Autograf* med Line Knutzon som gæst (21. oktober 2008)

Dette materiale kan downloades på <http://www.svalegangen.dk/guitaristerne.asp>